

KONGELIG NORSK AMBASSADE

**GODKJENT AV : UTVIKLINGSMINISTER ERIK SOLHEIM
13. NOVEMBER 2006**

RETNINGSLINJER FOR NORGES SAMARBEID MED ANGOLA 2006 – 2010

Sammendrag

Etter borgerkrigens slutt i 2002, har den politiske og sikkerhetsmessige situasjonen i Angola vært relativt stabil. Landet har en sterk økonomisk vekst, men står fortsatt overfor store sosiale utfordringer. Norges støtte til Angola går helt tilbake til frigjøringskrigen i 70 – årene. Norge har vært en viktig partner både når det gjelder humanitær bistand og i utviklingssamarbeidet. Siden midten av nittiårene har det utviklet seg et omfattende norsk næringslivsengasjement i petroleumssektoren, et engasjement som er det største fra norsk side i Afrika. Som betydelige olje- og gassproduserende land, har Norge og Angola mange felles interesser. Angolas økende deltakelse i internasjonale fora, så som FNs Fredsbyggingsskommisjon, tilsier også en styrket politisk dialog.

Retningslinjene for Norges samarbeid med Angola 2006-2010 er en oppfølging av det strategiske rammeverket for Angola for 2003-2005. Mens det strategiske rammeverket tok utgangspunkt i post-konflikt perioden, tar disse retningslinjene utgangspunkt i de langsiktige utfordringene Angola nå står overfor. Landets petroleumsinntekter antas å øke betydelig de nærmeste årene. Det vil likevel være behov for omfattende faglig assistanse og institusjonell styrking på viktige områder, der Norge kan bidra med faglig bistand. Kompetanse- og kapasitetsbygging for å styrke institusjoner og organisasjoner vil derfor være fokus for samarbeidet i den kommende perioden.

Norge ønsker å bistå Angola i arbeidet for en videre demokratisk utvikling, med fokus på forsvarlig forvaltning av landets energiresurser. For perioden 2006-2010 vil hovedsatsingsområdene for norsk utviklingssamarbeid med Angola derfor være energi, godt styresett, menneskerettigheter og utdanning. Kanaler for samarbeidet vil være statlige institusjoner, FN og frivillige organisasjoner. Det omfattende norske næringslivsengasjementet i Angola tilsier en tett dialog og samarbeid med næringslivet i arbeidet for å fremme en positiv utvikling og godt styresett.

Det legges ikke opp til å videreføre utviklingssamarbeidet i den form det har i dag, utover 2010, ettersom Angola på lang sikt antas å ha tilstrekkelige økonomiske ressurser til selv å finansiere sin utvikling. I løpet av planperioden skal det legges en plan for utfasing av det tradisjonelle utviklingssamarbeidet. Samarbeidet innenfor utdanning skal fases ut når pågående avtaler avsluttes. Støtten til minerydding vil bli avsluttet, samt støtten til humanitære innsatser i forbindelse med reintegreringstiltak. Begrenset støtte til godt styresett og menneskerettigheter gjennom sivilt samfunn kan imidlertid fortsatt være aktuelt også etter 2010, likeså strategisk samarbeid på områder der Norge og Angola har felles interesser.

I Situasjonen i Angola

Våpenhvileavtalen mellom Angolas regjering og União Nacional para a Independencia Total de Angola (UNITA) i 2002 satte en stopper for 27 års borgerkrig. Landet, som er så rikt fra naturens side, var lagt i ruiner. Freden har gitt Angola muligheter for å bygge et samfunn basert på demokrati, menneskerettigheter og økonomisk og sosial velferd – forutsatt at Angolas enorme potensial forvaltes på en god måte. I dag opplever Angola sterk økonomisk vekst, og landet er blitt et mellominntektsland iht. Verdensbankens definisjoner. Til tross for dette er levekårene for folk flest blant de dårligste i Afrika sør for Sahara, og landet er derfor fortsatt klassifisert som et mindre-utviklet-land (MUL-land). En politisk og økonomisk liberalisering er startet, men utfordringene er store, ikke minst i forhold til kapasitet og mangel på solide institusjoner.

Den politiske situasjonen

Den politiske situasjonen er forholdsvis stabil. Presidenten utøver stor kontroll.

Regjeringspartiet Movimento Popular de Libertação de Angola (MPLA) har inkludert sin tidligere motstander UNITA i regjeringen, noe som har bidratt til stor grad av politisk ro. Det er ikke holdt valg siden 1992. Nasjonalforsamlingen godkjente i 2005 den nye valgloven, og valg på nasjonalforsamling og president ventes holdt i løpet av et par år (2007/2009).

Konflikten i Cabinda enklaven har pågått i mange år. En fredsavtale mellom myndighetene og separatistbevegelsen ble underskrevet 1. august 2006. Avtalen er et viktig første skritt fra myndighetenes side for å normalisere situasjonen i enklaven.

Angola lå i 2005 på 151. plass (av 158) på Transparency International Corruption Perceptions Index. Selv om det er gjennomført enkelte reformer innenfor styring av offentlige finanser, gjenstår det fortsatt store utfordringer knyttet til åpenhet, institusjonsbygging, etablering av systemer for forvaltning og kontroll, samt på justissektoren. Våren 2006 ratifiserte landet FN-konvensjonen mot korrupsjon. Angola har nylig i positive vendinger meddelt Parisklubben at landet ønsker å normalisere sitt forhold og dette inkluderer også forholdet til IMF. Angola mottar faglig bistand fra Verdensbanken og IMF til innsatser som på sikt vil bidra til økt innsyn og åpenhet i petroleumssektoren. Angola vurderer å slutte seg til Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), og de gjennomfører tiltak som skal bidra til mer åpenhet i forvaltningen av naturressursene.

Den økonomiske situasjonen

Utbygging av petroleumssektoren og utviklingen i oljeprisene har bidratt til sterk økonomisk vekst i Angola. I 2005 var den økonomiske veksten 19 % og i 2006 er den forventet være 15%. Statsbudsjettet har økt de siste årene, spesielt investeringsdelen. Store investeringer pågår både når det gjelder veier, jernbane og havner, utdanning og helsevesen. Både offentlig og privat sektor har imidlertid lav kapasitet. For å kunne møte de behov landet har, behøves bedre og sterkere institusjoner og mer kunnskap. Den store gjenoppbyggingen finansieres gjennom kreditter og inntekter fra olje- og diamantproduksjon. Bistandens finansielle betydning i den totale økonomien er beskjeden.

Vilkårene for private investeringer er forbedret, men utfordringene er fortsatt store.

Skatteinsentivene for næringslivet er betydelige, men administrative reguleringer og ordninger er omfattende og en utfordring særlig for mindre og mellomstore selskaper. Justissektoren er svak og det mangler både domstoler og personell.

De norske investeringene i Angola er betydelige og voksende. Selv om de største investeringene befinner seg innenfor petroleumsrelaterte områder, er det økende interesse for andre sektorer som fiskerisektoren.

Sosiale forhold

Tilbakevending av flyktninger og internt fordrevne anses nå å være så godt som avsluttet. Store områder er ryddet for miner og veier er åpnet. Selv om miner fortsatt er et problem, legges det nå stadig mer vekt på å finne måter å leve med minerisiko. En stor del av Angolas befolkning er bosatt i byer, med 4-5 millioner innbyggere bare i Luanda. Jobbmulighetene i byene er små, noe som innebærer en alvorlig sosial- og politisk risikofaktor. Befolkningen på landsbygda er i all hovedsak avhengig av jordbruk for å livnære seg. På grunn av manglende infrastruktur er det vanskelig å få overskuddsproduksjon fra fruktbare og produktive områder til markedene. Med regjeringens satsing på bedre veier og transport, vil nye marked åpnes og legge grunnlag for en bredere økonomisk vekst, også utenfor byene. Med en smittefrekvens på under 5 % anses Angola fremdeles å ha mulighet til å unngå en landsomfattende HIV/Aids epidemi.

Forventet levealder i 2003 var drøye 40 år. Barnedødeligheten i Angola har historisk vært blant de høyeste i verden, og rundt ett av fire barn dør før fylte fem år. Selv om myndighetene gjennomfører vaksinekampanjer, er det fortsatt en utfordring å få etablert en fungerende primærhelsetjeneste. Malaria er den sykdom som i dag tar flest liv.

Regjeringens satsning på utdanning i 2003 og 2004, økte andelen angolanske barn som får skolegang fra 56 % i 2001 til 70 % i 2004. Andelen barn i grunnskolen er imidlertid fremdeles lavere enn gjennomsnittet for land sør for Sahara. Over 50 000 nye lærere er ansatt. Likevel er lærermangelen fortsatt høy. Det er også stort behov for bedre tilbud innen høyere utdanning og yrkesopplæring for å møte det raskt økende behov for kvalifisert fagpersonell.

Angolanske kvinners rettigheter er formelt ivaretatt, men praksis viser at kvinner ofte faller utenfor utdanningsystemet og yrkeslivet. Vold mot kvinner er utbredt, men det er økende fokus på dette både fra myndigheter og det sivile samfunns side. Kvinners deltakelse i det offentlige liv er begrenset.

Angolas regionale rolle

Angola spiller en stadig viktigere rolle i regionen, både i forhold til fred og sikkerhet og i forhold til regionalt samarbeid. Den angolanske regjeringen legger stor vekt på betydningen av stabilitet i nabolandene. Opplæring av fredsbevarende styrker er i gang og Angola vil i fremtiden kunne bli en aktiv deltaker i fredsbevarende operasjoner.

Angola er en viktig drivkraft i forhold til regional integrasjon, spesielt innen sikkerhet. Det er også økende interesse for å ta et større ansvar innenfor energi, miljø, fiskeri og handel. Landet har store uutnyttede energiresurser. Ved siden av olje- og gass, har landet et stort potensial for utbygging av vannkraft i tillegg til betydelige uranforekomster.

II Forholdet mellom Angola og Norge

Norges forhold til Angola betegnes av:

- Lang tilstedeværelse som startet med politisk og økonomisk støtte til frigjøringskampen, utviklingssamarbeid og humanitær bistand.
- Tilstedeværelse av norsk næringsliv og betydelige norske investeringer, særlig på energisektoren.

- Bred kontaktflate mellom angolanske og norske institusjoner og frivillige organisasjoner.

Norsk næringsliv har omfattende og langsiktige investeringer i petroleumssektoren, og er en betydelig leverandør av utstyr og tjenester. Norske selskaper bidrar således til verdiskapingen i Angola og genererer betydelige inntekter både til den norske og den angolanske statskassen. Selskapene er også engasjert i overføring av kunnskap og kompetanse til angolanske samarbeidspartnere. Dette blir stadig høyere prioritert fra angolansk side og vil være et viktig element i samarbeidet mellom norske selskaper og Angola i den kommende perioden.

Norge vil i perioden prioritere dialogen med Angola om utenriks- og energipolitiske, samt økonomiske spørsmål. Bl.a. er Angola valgt til leder av FNs fredsbyggingskommisjon, der Norge er valgt til nestleder sammen med El Salvador. Dette gir muligheter for et tettere samarbeid mellom Angola og Norge om utfordringer knyttet fredsbygging og post-konflikt situasjoner.

III Utviklingssamarbeidet med Angola

Hovedmålet for utviklingssamarbeidet i perioden 2006-2010, er å bidra til godt styresett, respekt for menneskerettigheter og en forsvarlig ressurs- og inntektsforvaltning gjennom kapasitetsstyrking av institusjoner og organisasjoner.

Norsk bistand vil bygge på Angolas gjeldende nasjonale prioriteringer innenfor hovedområdene for norsk samarbeid. Her vil Norge kunne tilby norsk kompetanse og, gjennom samarbeidet med FN, bidra til at Angola får ta del i globale erfaringer og kunnskap. Angola sin evne og vilje til å gjennomføre reformer og videreutvikle demokratiske prosesser vil være viktig for å oppnå forventede resultater. Norsk samarbeid vil omfatte følgende områder

- Energi, med hovedvekt på petroleum
- Godt styresett og menneskerettigheter
- Utdanning

Innenfor disse områdene vil Norge:

Energi med hovedvekt på petroleum

- Bidra til åpen og bærekraftig forvaltning av energiressursene, gjennom å styrke nasjonal kompetanse og institusjonell kapasitet, særlig innfor petroleumsområdet.
- Utvide samarbeidet på petroleumssektoren i forhold til forrige periode, og i henhold til føringer gitt innenfor Olje for Utvikling.
- Bidra til å styrke det sivile samfunn og ikke-statlige aktørers evne og mulighet til innsyn i forvaltningen av energiressurser og inntekter fra disse.
- Bidra til økt lokal næringslivskapasitet, eventuelt i partnerskap med norsk næringsliv.

Godt styresett og menneskerettigheter

- Bidra til styrket demokrati, inkludert gjennomføring av valg på nasjonalforsamling og president, med spesiell fokus på deltakelse av kvinner.

- Bidra til reform av justissektoren
- Videreføre støtten til desentralisert finansforvaltning.
- Bidra til Angolas etterlevelse av FNs konvensjon om menneskerettigheter, med særlig vekt på kvinners rettigheter.

Utdanning

- Bidra til økt kvalitet i undervisningen og arbeidet med å øke tilgangen til utdanning, spesielt med fokus på jenter og kvinner, gjennom støtte til utdanning og etterutdanning av lærere, og styrking av institusjonell kapasitet hos utdanningsmyndighetene,

Man vil søke å fase ut samarbeidet innenfor denne sektoren når løpende avtaler avsluttes.

Andre innsatsområder og tverrsektorielle hensyn

- Likestillingsperspektivet skal ivaretas innenfor alle norske innsatser. Særskilte innsatser kan vurderes for å styrke dette området. Hiv og Aids skal søkes integrert i de enkelte aktivitetene.
- Miljøaspektet skal stå sentralt. Dette vil være særlig relevant for energisektoren og for utfordringer i skjæringspunktet fiskeri/petroleumsutvinning.
- Den norske støtten til biodiversitet vil bli videreført i perioden

Kanaler for samarbeidet, roller og samarbeidsformer

Kanaler for norsk samarbeid vil være både statlige institusjoner, FN og frivillige organisasjoner. På energisektoren vil Norge fortsatt ha en, evt. flere, bilaterale avtaler og her vil norske institusjoner være viktige partnere. Samarbeidet med frivillige organisasjoner og FN-institusjoner vil i perioden hovedsakelig konsentreres til godt styresett, menneskerettigheter og utdanning. Det legges også opp til å bruke norsk næringsliv som kanal, der dette er hensiktsmessig og ikke virker konkurransevridende.

Den totale bistanden til Angola utgjør en liten del av den angolanske økonomien, og en viktig del av inntektene, for eksempel fra petroleumsvirksomheten, kanaliseres utenfor budsjettet. Kanalisering av bistandsmidlene gjennom statsbudsjettet har i Angola derfor ikke synes hensiktsmessig, sett i lys av de omfattende prosedyrene slik kanalisering ville medføre og at effekten på åpenhet og helhetlig planlegging ville være begrenset.

Det er få givere i Angola, og landet har derfor ikke underskrevet Pariserklæringen. Det er således heller ikke etablert sektorprogram med felles finansiering eller særskilte mekanismer for samarbeidet mellom giverne og myndighetene, men Norge søker utvidet samarbeid med andre aktører for å sikre en god utnyttelse av tilgjengelige ressurser. I den kommende perioden vil samarbeidet med EU, USAID, FN, Japan og Verdensbanken være særlig viktig, Norge vil også søke samarbeide med andre bilaterale aktører, som for eksempel Kina, der det er hensiktsmessig.